

CZU 346.545

**PROTECȚIA DREPTURILOR ȘI INTERESELE CONCURRENTILOR
DE BUNĂ CREDINȚĂ ȘI ALE CONSUMATORILOR PRIN NORMELE
DREPTULUI INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN**

Veaceslav URSU,

doctor în drept, conferențiar universitar,
decan al Facultății drept, administrație, ordine și securitate publică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
ORCID: 0000-0002-0696-4391

Eugeniu MUSTEAȚĂ,

doctorand, Școala Doctorală „Științe penale și drept public”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
ORCID: 0000-0002-3864-4384

Rezumat

Prezentul studiu a avut drept scop identificarea, studierea și analiza celor mai relevante acte normative internaționale, care prin prevederile sale definesc conceptul concurenței neloiale, instituie mecanisme de contracarare a acestui tip de activitate infracțională și stabilesc pentru țările semnatare obligații pozitive și negative, având menirea, inclusiv, de a armoniza legislațiile naționale ale statelor și racordarea prevederilor naționale la cele internaționale. Autorii au prezentat prevederi conținute în actele normative adoptate la nivel de Uniune Europeană, făcând o scurtă incursiune în evoluția legislației Republicii Moldova în materia concurenței neloiale și protecției consumatorilor.

Cuvinte-cheie: concurență neloială, protecția consumatorilor, practici comerciale neloiale, concurență liberă.

Summary

The purpose of this study was to identify, study and analyze the most relevant international normative acts which, through its provisions, define the concept of unfair competition, establish mechanisms to counteract this type of criminal activity and establish positive and negative obligations for the signatory countries, with the aim, including, to harmonize the national legislations of the states and the connection of the national provisions to the international ones. The authors presented provisions contained in the normative acts adopted at the level of the European Union, making a brief foray into the evolution of the legislation of the Republic of Moldova in the matter of unfair competition and consumer protection.

Keywords: unfair competition, consumer protection, unfair commercial practices, free competition.

Introducere. Actualmente, practic în toate țările cu economie de piață s-a format o practică de contracarare a manifestărilor de concurență neloială. Luându-se în considerație particularitățile sistemelor de drept naționale, această contracarare se realizează de cele mai multe ori prin intermediul normelor din Codurile penale sau al normelor din cadrul unor legi speciale conținând dispoziții penale. De asemenea, în practica unor state, se observă tendința de apropiere a normelor legislației dedicate protecției concurenței loiale cu normele legislației consacrate protecției consumatorilor. Aceasta se explică prin faptul că consumatorii, care nu participă direct în competiția economică, evoluează în calitate de obiect al rivalității concurențiale. În acest fel, normele de drept, referitoare la apărarea împotriva concurenței neloiale, îndeplinesc un triplu rol de: protejare a intereselor concurenților de bună-credință; ocrotire a intereselor consumatorilor; menținere a climatului concurențial în interesul întregii societăți.

Baza metodologică a cercetării. Elaborarea articolului a avut la bază studierea și analiza prevederilor legale ale actelor normative internaționale și a celor europene dedicate reglementărilor chestiunilor legate de apărarea împotriva actelor de concurență neloială, contracararea și prevenirea acestor genuri de activitate ilegală, precum și asigurării și menținerii unui climat concurențial în interesul statului, comunității și al cetățenilor.

Conținut de bază. Dezvoltarea economică pe plan mondial, după anii 1850, a dus la accelerarea schimburilor comerciale și, în mod firesc, au apărut instituții și reglementări în domeniul concurenței.

Protecția împotriva concurenței neloiale a fost recunoscută acum aproape un secol în Convenția de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale din 20 martie 1883, intrată în vigoare la 6 iulie 1884, revizuită la Bruxelles (14.12.1900), Washington (02.06.1911), Haga (06.11.1925), Londra (02.06.1934), Lisabona (31.10.1958), Stockholm (14.07.1967) și modificată la 2 octombrie 1979, prin care a fost creată Uniunea Internațională pentru protecția proprietății industriale. Republica Moldova a ratificat această Convenție la data de 25.12.1991.

Astfel, Convenția de la Paris din 1883 reprezintă baza reglementărilor în materia contracarării actelor de concurență neloială. Contracararea concurenței neloiale a fost unul din obiectivele acestei Convenții, care la art. 1 statuează: „*Protecția proprietății industriale are ca obiect brevetele de invenție, modelele de utilitate, desenele și modelele industriale, mărcile de fabrică sau de comerț, mărcile de serviciu, numele comercial și indicațiile de proveniență sau denumirile de origine, precum și reprimarea concurenței neloiale.*”

Pentru armonizarea mondială a legislației țărilor membre ale Organizației Națiunilor Unite, la Conferința de la Stockholm din 1967, s-a constituit Organizația Mondială pentru Protecția Proprietății Industriale (O.M.P.I.).

În peste 100 de state care au aderat la Convenția de la Paris, bazele legale pentru protecția împotriva concurenței neloiale pot fi găsite și în legislația națională, Republica Moldova nefiind o excepție în acest sens.

În Uniunea Europeană există norme stricte care protejează libera concurență. În baza acestor norme, sunt interzise o serie de practici, iar încălcarea normelor UE în materie de concurență poate aduce persoanei vinovate o amendă în valoare de 10% din cifra de afaceri realizată anual, la nivel mondial, de întreprinderea respectivă. În unele țări din UE, administratorii firmelor care se fac vinovate de încălcarea normelor europene riscă sancțiuni grave, inclusiv pedeapsa cu închisoarea [11].

Ca urmare a dezvoltării relațiilor economice și activităților de întreprinzător, au apărut diverse și multiple încălcări de natură să submineze principiul concurenței loiale.

Cu toate că norme privind concurența neloială erau reglementate la nivel comunitar, în Tratatul de instituire a Comunității Europene, în art. 81 și art. 82, a apărut necesitatea unui regulament care să pună în aplicare aceste articole și să creeze norme clare de investigare și sancționare pentru membrii comunității. Astfel, la nivel european a fost adoptat Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat, *menit să instituie un sistem care să garanteze că nu este denaturată concurența pe piața comună* [1].

Totodată, în cadrul Uniunii Europene despăgubirea în materia concurenței se bucură de o abordare distinctă, fiind astfel reglementată de Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene.

La nivelul Uniunii Europene funcționează mai multe instituții care se implică în asigurarea principiilor de concurență loială. Astfel, pe lângă Comisia Europeană activează Direcția Generală de concurență, activitatea sa fiind axată nu atât pe elaborarea de propuneri legislative, cât mai ales pe luarea de măsuri împotriva companiilor sau statelor membre, atunci când consideră că acestea încalcă normele [12].

Un alt act diriguitor aprobat la nivelul Uniunii Europene este Directiva

privind practicile comerciale neloiale, din 11 mai 2005. Obiectivele acestei Directive sunt stipulate expres în Preambulul Directivei, punctul (6), potrivit căruia „...prezenta directivă are ca obiectiv apropierea legislațiilor statelor membre privind practicile comerciale neloiale, inclusiv publicitatea neloială, care dăunează direct intereselor economice ale consumatorilor și, prin urmare, dăunează indirect intereselor economice ale concurenților legitimi. În conformitate cu principiul proporționalității, prezenta directivă protejează consumatorii de consecințele unor asemenea practici comerciale neloiale, în cazul în care sunt semnificative, dar recunoaște că, în unele cazuri, impactul asupra consumatorilor poate fi neglijabil. Prezenta directivă nu reglementează și nu aduce atingere legislațiilor interne privind practicile comerciale neloiale care dăunează doar intereselor economice ale concurenților sau care au legătură cu o tranzacție între comercianți; pentru a ține seama pe deplin de principiul subsidiarității, statele membre vor păstra, dacă doresc acest lucru, posibilitatea de a reglementa astfel de practici, în conformitate cu dispozițiile legislației comunitare” [2].

Această Directivă a fost transpusă în legislația Republicii Moldova, în special în Legea privind protecția consumatorului, odată cu aprobarea Legii nr. 140 din 28.07.2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [4], aceste modificări având drept scop armonizarea legislației Republicii Moldova cu cadrul normativ european.

Armonizarea reglementărilor în materie de concurență neloială este foarte importantă în contextul globalizării și schimburilor economice internaționale.

Astfel, majoritatea statelor Uniunii Europene au creat instituții specializate în garantarea și apărarea concurenței neloiale. Republica Moldova, la fel, a preluat această practică instituind o instituție specializată, începând cu anul 2012 fiind funcțional Consiliul Concurenței, care este succesorul de drept al Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței care a activat în perioada 2007-2012.

Având în vedere normele internaționale și instituțiile menite să asigure funcționarea economiei antrenate în concurență liberă, putem afirma că la nivelul Uniunii Europene se pune un accent deosebit pe acest principiu fundamental al economiei de piață, ceea ce denotă importanța asigurării unor reguli de joc egale și comune pe piață pentru toți participanții implicați în activitatea economică și care să contribuie eficient la menținerea pieței deschise și concurențiale.

Anterior, în Republica Moldova, aspectele ce țineau de concurență

erau tratate prin prisma Codului Civil din 1964. În timpul URSS, pe teritoriul actual al RM, se aplicau actele URSS. Deși constituțiile URSS garantau drepturile economice ale cetățenilor, URSS avea o economie planificată și cu lipsă de comercianți. Respectiv, nu poate fi vorba de un drept al concurenței.

În Republica Moldova, sistemul reglementării juridice a protecției concurenței își are originea la începutul anilor 90 ai secolului XX prin aprobarea Hotărârii Guvernului R.S.S. Moldova nr. 2 din 04.01.1991 cu privire la măsurile urgente de demonopolizare a economiei naționale a R.S.S. Moldova [7], care declară *drept una din direcțiile principale ale economiei dezvoltarea spiritului de concurență și limitarea activității monopoliste*. Ulterior a fost aprobată Legea Republicii Moldova nr. 906 din 29.01.1992 cu privire la limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței [5], care a pus bazele sistemului reglementării juridice a concurenței neloiale. Potrivit art. 7 din acest act legislativ, acțiunile nelegitime interzise ale agentului economic pe piață, cum ar fi: *răspândirea unor informații false sau denaturate, în stare să prejudicieze averea și (sau) reputația altui agent economic; inducerea în eroare a cumpărătorilor în ceea ce privește modul și locul fabricării, însușirile de consum și calitatea mărfurilor; compararea incorectă de către agentul economic, în scop de reclamă, a mărfurilor produse sau desfăcute de el cu mărfurile altor agenți economici; folosirea neautorizată a emblemei comerciale, a firmei sau a marcajului mărfii, precum și copierea ambalajului, aspectului exterior al mărfii altui agent economic; folosirea sau divulgarea informațiilor de ordin tehnico-științific, de producție și comerciale, inclusiv a secretelor comerciale, fără acordul posesorilor acestor informații*. Reieșind din faptul că legea menționată mai sus avea mai mult un caracter declarativ, la 30.06.2000 a fost aprobată Legea cu privire la protecția concurenței nr. 1103 [6], mai amplă, care în art. 2 definește **concurența neloială** drept *acțiunile agentului economic de a obține avantaje neîntemeiate în activitatea de întreprinzător, ceea ce aduce sau poate aduce prejudicii altor agenți economici sau poate prejudicia reputația lor în afaceri*. Această lege prevedea un șir de acțiuni considerate de concurență neloială, însă pe lângă acestea mai puteau fi calificate drept concurență neloială și alte acțiuni prin prisma definiției generale a concurenței neloiale. Acest act legislativ a adoptat un sistem mixt de reglementare și contracare a concurenței neloiale. Justificarea existenței unui asemenea sistem se rezumă la ideea că faptele actorilor de pe piață pe planul concurenței neloiale nu sunt limitative, deoarece imaginația profesioniștilor neloiali este inepuizabilă și nu încetează să se reînnoiască [8, p. 44].

Cadrul normativ de drept penal în materia infracțiunilor economice

a cunoscut pe parcursul timpului o continuă evoluție, ceea ce a determinat, sub aspect juridic eficiența combaterii și prevenirii infracțiunilor de natură să afecteze principiile economiei.

Infracțiunea de concurență neloială și-a găsit reglementarea în Codul Penal al Republicii Moldova în anul 2007, odată cu adoptarea Legii pentru modificarea și completarea Codului Penal al Republicii Moldova din 27.04.2007. Astfel, prin incriminarea faptei de concurență neloială la art. 246¹, s-a reacționat la doleanțele expuse de teoreticienii și practicienii din domeniul juridic.

Concurența neloială, în anumite privințe era incriminată și în CP al RM din 1961, care la art. 141² prevedea răspunderea pentru *producerea, importul, exportul, stocarea, oferirea spre vânzare sau vânzarea unor mărfuri purtând mențiuni false privind brevetele de invenție, originea și caracteristicile mărfurilor, precum și numele producătorului sau vânzătorului, cu scopul de a-i induce în eroare pe ceilalți vânzători sau beneficiari*. Totuși, lipsa de fermitate nu i-a permis acestei norme din legea penală anterioară să se impună în apărarea concurenței neloiale și, implicit în realizarea unor deziderate constituționale de relevanță [9, p. 234].

Contracararea acțiunilor de concurență neloială are drept premise prevederile Constituției RM, care la art. 126 alin. (1) consacră: „economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă”. Totodată, Constituția prevede că statul trebuie să asigure libertatea comerțului și a activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție [3]. Astfel, reieșind din normele legale citate supra, statului îi revine obligația de a crea mecanisme eficiente de garantare a desfășurării activității de întreprinzător în baza principiilor de concurență loială.

Concluzii. Protejarea concurenței loiale este primordială pe o piață liberă, fiind necesară pentru funcționarea economiei de piață în scopul de a stimula inovația și echilibrul de șanse între interesul individual al persoanelor juridice care participă pe o piață liberă, precum și a intereselor patrimoniale ale cetățenilor, atât în calitatea sa de antreprenori, cât și ca consumatori.

Implementarea legislației concurențiale vine să asigure reguli de joc egale și comune pe piață pentru toți participanții implicați în comerț/activitate economică și să contribuie eficient la menținerea pieței deschise și concurențiale. Existența rivalității între întreprinderi constituie un factor

important al eficienței economice, inclusiv al eficienței dinamice sub formă de inovații, întrucât orice competiție pe piață generează rezultate pozitive: calitate, preț, produse noi și diverse, tehnologii inovative [10].

Este bine cunoscut rolul fundamental jucat de piață și concurență în garantarea bunăstării consumatorilor, în realizarea unei repartiții optime a resurselor și în oferirea unei motivații puternice privind creșterea eficienței și a nivelului tehnic și calitativ al producției. Totodată, principiul economiei de piață deschise nu implică existența unei atitudini pasive față de modul de funcționare a piețelor, ci dimpotrivă, impune menținerea unei vigilențe constante, pentru a permite mecanismelor pieței să funcționeze corect. Acest lucru devine cu atât mai necesar în actualul context mondial, al globalizării, caracterizat prin adâncirea integrării la nivelul piețelor.

Bibliografie:

1. Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat, pct. (1).
2. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”).
3. Constituția RM, publicat: în Monitorul Oficial al RM nr. 1 art.5 din 12.08.1994. art. 126 alin. (2) lit. b).
4. Legea nr. 140 din 28.07.2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, publicată: în Monitorul Oficial Nr. 146 art. 446 din 28.08.2011.
5. Legea Republicii Moldova nr. 906 din 29.01.1992 cu privire la limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței. În: Monitorul Parlamentului Republicii Moldova nr. 2 din 01.03.1992, *abrogată prin Legea nr. 183 din 12.07.2012.*
6. Legea cu privire la protecția concurenței nr.1103. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 166-168 din 31.12.2000, *abrogată din 14.09.2012.*
7. Hotărârea Guvernului R.S.S. Moldova nr. 2 din 04.01.1991 cu privire la măsurile urgente de demonopolizare a economiei naționale a R.S.S. Mol-

- dova. În: Buletinul Oficial din 04.01.1991, *abrogată din 25.10.2012*.
8. Gorincioi Cornelia, Cercetarea instrumentelor juridice de contracarare a actelor de concurență neloială, Teză de doctor în drept, Chișinău 2019, p. 44.
 9. Brînza Sergiu, Stati Vitalie, Tratat de Drept penal. Partea Specială. Volumul II. Chișinău 2016, p. 234.
 10. Sedlețchi Elena, Punctele de interferență dintre protecția dreptului de proprietate intelectuală și protecția concurenței loiale, În: Revista de proprietate intelectuală - Intelectus nr.4/2015.
 11. https://europa.eu/youreurope/business/selling-in-eu/competition-between-businesses/competition-rules-eu/index_ro.htm.
 12. Uniunea Europeană, DG Concurență, Politica în domeniul concurenței în Uniunea Europeană, Disponibil online: http://ec.europa.eu/dgs/competition/factsheet_general_ro.pdf.